

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De actibus humanis - Cod. Ettenheim-Münster 325

Thomas <von Aquin, Heiliger>

[S.l.], [17. Jahrh.]

Disputatio 6

[urn:nbn:de:bsz:31-131633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-131633)

motivum. ite accommodat se alicui motivo et inclinatio
altera vero vincit, atq; deo agit alij, pariter
omissio libera acquirit remota officio permanente
et intempore, uti em habitu bonum vel malum, qui
cum consistat in speciebus rememorativis multiplicatis et
facile excitabilibus, deo ommissio libera n pot ee
pura, sed pot ee actus positivus intempore, saltem
venis, quo voluntas imperat omissionem alicuius rei.
Denique cum libertas in actu suo sit intempore
et essentialis actui, exerceri n pot sine actu positivo
ae voluntate producta.

Disputatio 6.

adunq; reliqua de actibus huius,
ae praecipue de moralibus eorum.

Art. 1.

an possit dari actus moralis indiffere,
qui nec sit honestus, nec inhonestus?

§. 1.

quodammodo pronotantur.

Notandum. i. dupliciter pot esse indifferens quoad
speciem nimirum, et quoad individuum. n an hic
sumitur species et individuum actus eo modo, quo in
logica sumitur, sed modo longe diverso: aliter e hoc
visum, q daretur actus indifferens in specie, em daretur talis in
individuo; qd e predicatum de specie, predicatum em de
individuo. Unde p actum indifferens in specie, hic
intelligitur ille, qui abstractendo a fine, propter quod fit

3

ac em d
nadi, i
vero ind
hun off
sonit, n
Notand
qui p
alitis p
Civily
liberos
Et fin
lage ab
svacan
De his q
Notand
litale p
see, p
nalis ver
Dico. i.
offin te
stij et
ver in
Gabriele
Probaty

ac em̄ à circumspicijs, in quibz fit, praefi ex abbo⁸⁰ mo
naali, in q tendit, nec honestus sit, nec inhonestus, p̄ actus
verò inoffensivus in individuo fligit ille, qui spectando
tum obm̄ maale, tum em̄ finis et circumspiciat, in quibz
ponit, nec honestus fit, nec inhonestus.

Notandum. 2. sermone nobis hic se de actu morali,
qui fit cum reflexione et advertentia ad regulam mo-
ralitatis, seu legem aeternam, an fit atqz ille hic et nunc
licitus sit vel illicitus. Partus e e, multos atqz em̄
liberos fieri quotidie, qui nec boni sit, nec mali; qd
fit finit ab hinc hinc nil cogitante inculcabiliter de
lege aeterna p̄mittente vel prohibente, praecipiente vel
suadente. Sed hi actus s̄ sunt naturales et hinc, et ideo
de his questio nobis hic n̄ e.

Notandum. 3. sermone hic n̄ se de honestate aut mora-
litate supernaali tm̄, sed de honestate naturali actus in
ge, sive deinde naturali, sive supernaali. Dantur e actus multi
nales verè honesti, quales notatim fit actus gentiliu.

§. 2.

An possit dari actus indiffusus in speciem?

Thesis. i. datus actus moralis indiffusus in speciem, qui fit in
obm̄ tenent indiffusus, hoc e tale, qd p̄clusis circum-
spicijs et finit, ad quos pot ordinari, nec honestus e
nec inhonestus. Ita confessoria gtra Scotu et
Gabrielem.

Probat. i. datus obm̄ dicto modo indiffusus, quale e

g. lev
unter d
berf, n
eijt: ad
la e
Spa p
pistin
Probab
n era
piteri
h ei
nala
m. pr
af. pr
core, i
ie inff
pofung
prabil
des, i
ant ab
fupera
prap
inffas

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is written on aged, yellowed paper with some staining and a small dark mark on the left side.]

[Faint handwritten text visible on the right edge of the page, including words like:]
Dio. r.
dividuo
a lye!
juch
long ma
Wach
factu
and ma
P. Hon
P. Bonn
Proba
and no
Dum an
dwarf
and jro
ym da
mi:
afel au
cila, ut
long et
Loero
na actio

An dicitur actus moralis inoffensus in
individuo!

Dico. r. - probabilius n̄ pot̄ dari actus moralis inoffensus in
individuo, hoc ē talis, qui fiat cum advertentia rōis
ad legē Dei p̄mittentē, et t̄n̄ ob finē, propter quē
ponit̄, aut alias circumst̄ias, in quibus ponit̄, nec
bonū moralit̄ fit, nec malū. p̄ inoffensū. adeoq̄ dico,
oē actū hūm̄ cum advertentia rōis ad legē Dei
factū vel ē bonū vel malū, sive deinde bonū
aut malū ē nati sive s̄ supra nati. hoc ē sententiā
S. Thom. Aquar. et comissima aliorū q̄ta Scotū,
S. Bonav. Vass. arriaga et paucos alios.

Probat̄. i. q̄q̄ agim̄ v. g. dum barba fricam̄,
aut manus, deprehenda alicujus malefici grāa, aut
dum ambulam̄ frigoris pellendi grāa (n̄ tunc vel
advertim̄ ad legē Dei p̄mittentē has actiōes, p̄hibentē
aut p̄cipientē, vel n̄ advertim̄ ad eā! q̄q̄ dicat̄,
nqm̄ dabit̄ actus moralis inoffensus in individuo. q̄
m̄n: p̄: si n̄ advertit̄ ad legē Dei, nec cogitat̄, et
usu actiō hac ob dictū finē licita fit vel illi-
cita, ut scripsim̄ n̄ cogitat̄, tunc actus ille n̄ ē
hūm̄ et moralis, et p̄inde de eo hic n̄ ē q̄stio.
si verō advertit̄ ad legē Dei, et q̄ans cogitat̄,
an actiō ob tunc vel illud finē sit licita vel

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely Latin or German, covering the majority of the page. The text is written in dark ink on aged, yellowish paper.]

illicita
longit
fuit
p
subit
utis ho
p
Pere
neglecto
intonat
fatus, u
De licen
activa
calij in
flexio
long ve
Proba
nicht a
sufficien
doctri
et ma
i. utq
negus,
degrade

illicita, tunc talis vel amplectitur dictam legem et
honestam aut licentiam, vel illam non amplectitur. ^{quod}
facit, nam erit actus moralis inoffensus in individuo.
go. m. pr: si amplectitur legem Dei permittentem, atque ideo
actio illa facit, quod a Deo permissa est, tunc hoc ipso est
actio honesta, quod operans se quodammodo legi divinae, et ideo actio ad
penam, quod a Deo permissa est, non perhibetur eam, si est illicita.
Provero eadem legem non amplectitur, ~~tunc~~ ^{sed} habet pro motivo
neglecto, tunc hoc ipso actio illa est moraliter
inhonesta; quod vel formaliter vel virtualiter illa est contra
futuram, ut dicat: ego quidem adverto ad legem Dei, et cogito
de licentia hujus actionis, non tamen eam cum reverentia
actionis, nisi enim liceret. go. nam dari potest actus mor-
nalis inoffensus in individuo. Sed omnis actus huius cum re-
flexione ad legem et licentiam factus, vel est in individuo
bonus vel malus moraliter, nisi fiat questio de nomine.
Probat, et adhuc melius declaratur pro,
dictum argumentum, ut quis operetur modo huius, et cum
sufficiente advertentia ad circumstantias obtemperat, ^{pro}
advertere debet ad hanc circumstantiam, quod obtemperat huius,
et nunc non sit prohibendum, sed permittendum a Deo. go.
omnis actus in individuo vel est honestus vel inhonestus,
respondeo, quod probatur. Vel est talis eligit obtemperat
dependentem ab hac circumstantia, ita ut sit motus

renovatus
at illa
phitka
W. g. d. i.
f. i. l. a.
v. e. r. y. a.
v. o. v. i. g.
i. p. h. i. t. a.
i. n. h. o. n. e.
k. o. p. e.
a. d. v. e. r. t. e.
a. l. t. e. r. u. s.
i. n. r. e. p. u. s.
i. v. e. l.
p. o. s. i. t. i. o.
h. i. b. i. t. u.
p. r. o. b. a. r.
p. a. r. i. o.
p. a. r. i. o.
u. l. t. i. m. i.
i. s. t. i. g. u. a.
p. a. t. h. i.
d. e. i.
a. t. i. a.
v. e. r. b. u. s.

removens prohibens, vel n. si operatur dependent
ab illa n. operatur, si illa operatio cognoscitur
prohibita, tunc laudabiliter operatur, et implicite
habet conditionata voluntas observandi prohibitionem,
si illa existeret. q. si vero operans nullo modo
veniat a negatione prohibitionis, et quasi dicat:

volo v. g. pulverem tabaci fumere, quod q. d. n. video
esse prohibitum, sed n. curat. talis operatio est sine dubio
inhonesta, et est contemptus Dei, et voluntas conditionata
operandi n. obstante prohibitione. atqui parte
advertentia ad negationem prohibitionis nescit
alterutro modo operari, ut operans vel moveatur
a negatione prohibitionis, vel illam contemnat. q. nescit
est vel poni actus bonus vel malus. q. n. est
possibilis actus indifferens seclusa advertentia ad pro-
hibitionem vel negationem illius.

probari solet ab alijs q. ex
Christi d. n. ex eo, q. putent, supposito statu elevationis,
dari obligationem naturalem ad res actuales referendi ad
ultimum finem. hanc obligationem rationabiliter
colligunt ex multis, notatim ex seq. cap. in
math. ubi Christus dicit, esse rationem reddendam
de omni verbo otioso. q. inquit, am de omni
actione otiosa. potest per actionem otiosam et
verbum otiosum colligunt id q. n. refertur ad

[Faint, mirrored handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to fading and bleed-through.]

ultimo
sua p
overp
i filii
Dni 19
ualis
et hoc
notatio
dicende
file co
otioful
tis dicit
hoc ab
arrigat
dum t
pul ver
verali
verata
cum p
re ad
qui hoc
glia.
Pam
robis

ultimū finē. Verum licet hoc argumētū
sua probilitate nō careat, tū comōdū est ad
adversarij solvi dicentibz, qd verbum otiosū
nō obligat, id est nō refertur ad ultimū finē, sed
illud, qd in ordine ad suū finē suū deinde hic
naturalis sit, suū supernaturalis, ē omnō superfluum.
et hoc satis bene probare possunt ex S. B. C.
notatim ex S. Bern. serm. de triplici custodia
dicente: verbum otiosū dicitur, qd nullū habet rāonem
suis casū. S. Hieron: quōq; in loc. citatū Math:
otiosū verbum ē, inquit, qd sine utilitate loquen-
tis dicitur et audientis. Proterea naturalis
hoc obligatō contritā ad hōibz ignorat. Certē
arriga de se testat, se illā ignorasse usq;
dum theologia doceret: arget insuper pluri-
mū venialia p̄ta, et eēt nimis dura lex, et
moraliter inobservabilis. Sic ē dum quis mo-
deratā aurā se refrigerat, aut naribz tabacū
cum fumit, deberet sub p̄to veniali hoc refer-
re ad ult. finē. hinc ysa. C. Plat:
qui hoc argumēto utiq; suadet in p̄cipi sententiā
gloriā. unde gfulatō hanc probatōe abstinet.
Sic am̄ datz hoc naturalis obligatō, tunc ē pro
nobis, ois ē actiō moralis et hūc, si refertur ad

4

[Faint, mirrored handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page]

altitud
huc fir
diffus
Ob: g
abus
si p
was fle
piblis
id lott
dipon
phileri
ceptu
funt
quis
libit
Ob: r. g
diffus
epid. dig
il alie
am inf
huc a p
vel inon

ultimum finem, tunc finis est bona, si non referat, 86
tunc finis est mala, et sic quod datur actio moralis
inoffensum seclusam inadvertentia ratio.

§. 4.

Solventur obnes.

Ob. 1. quod i. gelusiae. obtemperare male circumspicere
actus moralis, vel est spontaneus ratio, vel dispo-
nit. si primus, tunc actus in illud tendens est honestus
quoad finem. si secundus, tunc est inhonestus. quod non est
possibilis actus moralis inoffensum quoad finem. Ita ob-
icit Scotus. A. D. m. vel est spontaneus ratio vel
disponit, ita, ut epigone praecipit, vel suadetur vel
prohiberi lege aeterna, aut defacto sit ita pre-
ceptum, suadetur vel prohibitum. N. ita ut ad
sumum potest praecipit, vel suadetur vel prohiberi,
quoniam tunc defacto sit praecipit, suadetur vel pro-
hibitum. Q. m. C.

Ob. 2. quod 2. gelusiae. potest dari actus moralis in-
offensum in fine. quod est in individuo. A. C. H. N.
quod. disparitas est, quod si actus inoffensum in fine
nil aliud intelligitur, quod actus tendens in obtemperare
quod inoffensum et de se licitum, abstractendo tamen ad,
huc a fine et circumstantiis, quod ad certam honestatem
vel inhonestatem detinetur. tales autem actus ep-

...ho ma
...vare
...at vero
...ho ma
...et circu
...oralis
...ampr
...apid, a
...ul fieri
...ihongu
...ful et
...permitt
...volut
...raos, a
...ob. s.
...barba
...vetat.
...dit, q
...et for
...andi ff.
...in ind
...advent
...ales act
...dunt, qu

obtus maali tm indiffentes dari, quales st ambulare,
levare festucas de terra @. patet ex S. 2. 87
at vero acty indiffns in individuo e, qui n solus ex
obtus maali indiffns e, sed em ex obtus suo foali fine
et circumstis: tale am dping implicare; q si e
moralis, tunc debet attendere ad honeste, vel go
illa amplectit, et agit ~~vel~~ propter illa, vel n?
si agit, tunc fir e acty honesty. si illa requirit,
aut scient negligit, n curando illa, tunc e acty
inhonesty, q dicit dicit quasi: volo hoc obtus ho,
reput et licitw, sed licentia yia n curs, et lege
permittente Dei. et sic operans vult sua
volunte subordinare superiori et regula recte
ratio, atq ideo jam inhoneste agit.

Ob: 3. S. Thom. i. 2. q: 18. a. 8. ait; cum aliquis
barba fricat, tale actioe indiffente ee nil
vetat. go. R. T. A. ait hoc, et fml em

addit, qd id solummodo procedit ab imagine.

C. et fml hoc n addit. N. A. cu sic em fli

gendi st S. P. B. dum dicunt dari acty indiffentes

in individuo. Iliqunt e eos, qui sunt ex in
advertentia ad lege aut licentia actionis.

tales actioes quamplurimas quotidie hoer pro
ducunt, qui pterea hae et morales n st,

atq; ideo hic in quaestione n̄ veniunt, vel p̄t̄ 88
em̄ dici, q̄ N. B. C. loquunt̄ de actib; indiffinitis
in f̄eē.

Ob. 4. pot̄ in hunc tali casu hō abstrahere et
dicere: ego q̄dm̄ n̄ ideo ambulo v. g. q̄ licet, sed nega
licentia q̄m̄no, sed abstrato, q̄ eem̄ factur; si n̄
liceret. In hoc casu credit Valenz; et Tanner,
tali actū indiffinitū fore per accidens. q̄ p̄t̄ talis
dari. Q. C. A. N. q̄ fia. vel ē in hoc casu op̄ans advertit,
q̄ sibi n̄ sit prohibita talis abstratio, vel n̄ advertit? si n̄ ad
vertit, tunc n̄ elicit actū hūc: si advertit, tunc vel amplectitur honestē
licentia, vel illā respuit, vel vult abstrahere, et eā habere per modū motū
neglecti? si primū, tunc agit honestē. si r̄dum, tunc agit inhonestē.
si r̄dum, tunc redit eadē quaestio, et sic n̄m̄ dat; actū indiffinitū.

Ob. 5. p̄t̄ aliquis actū eem̄ indiffinitū in f̄eē, ordinare ad finē pariter indiffinitū,
et nec honestū, nec inhonestū, hoc ē, qui nec praecipit, sed, nec prohibet, sed
quāre p̄missus: q̄ p̄t̄ dari actū indiffinitū. A. p̄. q̄dō aliquis musical̄ audit,
soli; delectationis grāa, aut ameniore aurā se refrigerat, praecipit in hoc
sistendo, et n̄ ordinando ulterius tunc actū ad aliū finē honestū, tunc actū
ipse ē moralis et indiffinitū, hōis parit̄ finē indiffinitū. q̄.

Q. N. A. ad probacel. N. A. posito ē, q̄ aliquis musical̄ audit delectationis
grāa, vel ameniori aurā se refrigeret, qui ē actū amoris erga me ipsū
(michi ē illud volo unice t̄m̄ finē cui utilitatis et delectationis, ex q̄s
redundantis in me) tunc in hoc casu, ego vel adverte, hunc actū amoris
moderati erga me michi ē licitū, et lege aeterna p̄missū, vel n̄?
si n̄ adverte, tunc n̄ ē actū hūc: si adverte, tunc vel amplector
hanc licentia, vel q̄m̄no, vel ab ea scienter abstraho?

si primum, tunc honeste ago. si secundum, tunc inhoneste ago. si
tertium, tunc redit eadem questio, qua in obre supra jam soluta e.
Ob. 6. potest aliquis ponere actum ex se honestum cum advertentia
ratio ad honestum quodammodo, quin tamen illud ponat ex amore illius honesti,
sed propter alium finem de se inhonestum, et nec positive honestum,
nec positive inhonestum. puta ex amore alienius comodi temporalis,
vel delectationis, nec prohibita, nec precepta, nec passiva, sed permissa,
vel gratia depellenda alicuius molestia, qua nec ferre tenetur, nec de-
pretere, tunc in hoc casu actus ipse, quamvis sit honestus quoad finem
suum, tamen non est bonus in individuo, quia non est factus ex amore honesti
tamen ad actum honestum regitur. sed neque enim est inhonestus, quia finis non est
inhonestus: ergo actus ille est inoffensus in individuo.

Q. B. III. N. m. q. sit actus hic nec sit honestus, nec inhonestus. vel est talis
advertit, licet tamen sibi se actum illud ponere propter dictam comoditatem suam, vel
non? si advertit, et ideo actum ponit, tunc honeste agit: si vero ideo
actum non ponit, sed licentiam illam habet pro motivo neglecto, tunc inhoneste
agit. q. si non advertat licentiam, tunc non agit moraliter.

Ob. 7. quod religiosus aliquis violat regulam, ad quam non obligatur sub peccato,
tunc ille non agit honeste, neque inhoneste. ergo datus actus inoffensus. A. pr.
non agit inhoneste, quia non peccat, sed utitur re sibi licita et permissa, ad quam
pono illum se reflectere: neque enim agit honeste, quia committit imperfectum,
quis autem dicat, eum honeste agere, qui imperfectum committit, propter quod
puniri potest. q. x

Q. N. A. et dico, ordinarie tale agere in
honeste; quia licet regulae se pariter non obligant sub peccato, raro tamen
aliqua violatur sine peccato et avaritia committendo ob levem rem, quae gratiam
suum illig, vel in perfectionis consequenda, ad quam vi sui status tenetur
tendere, interim tamen, postquam enim quis tale regulam violat sine
peccato; tunc dico, eum agere honeste, si rem illam a regula

prohibita faciat cum advertentia ad licentia seu n^o obligat^o
in g^ocia, licet talis transgressio pot^o facile ad p^ota duceret^o
et p^oterea punibilis sit cum a Deo negare majore gratia^o
tum in foro em^o externo p^o p^oenas p^opositas, q^o religiosi ad ma,
jore p^ofectiva seu ultra obligarunt.

Ad id q^o addit^o de imperfectis, dico ea^o ideo comitti, q^o religiosi
ille agit tm^o honeste, cum juxta regulam teneret agere honeste,
seu majore honeste sectari. Deinde notandum e^o, dari leges pure
p^oenales, quas sit aliquis sine culpa transgredi, licet n^o em^o sine
p^oena. Haec via de ca^o imperfectis alia morales, v. g.
liberi neglectu d^onaru^o inspirand^o, ad altiora nos invitantiu^o,
n^o p^o se loquendo s^o in se p^ota, si fiant cum advertentia ad
licentia, seu lege^o Dei p^omittente, licet et isti g^otemtus p^oinde
a Deo puniant^o negare gratia^o actualiu^o.

§. 5.

Adunq^o aliqua quaesita.

Quaer. 1. q^o sentiendum sit de actib^o moralib^o infideliu^o, an s^o
et ipsi s^o honesti sint vel inhonesti, et n^om^o inoffenses?

R^o em^o statim act^o morales n^om^o ee^o inoffenses in ordine ad
bonu^o vel malu^o, sed s^o ee^o honestos, salte^o naturaliter, vel
inhonestos; q^o s^o operant^o ex motivo honestis naturalis, v. g.
q^o moriunt^o pro patria, q^o ex lumine naturali cognoscunt hono^o
s^o ee^o pro patria mori.

Quaer. 2. q^o faciendum sit illi, cui p^oponunt^o q^ostia Evan^o
gelica cum statu saeculari, et ubi honeste pot^o ali^o
gere hunc relicto illis. Res^o dubitandi e^o, q^o illi, cui
cui haec q^ostia p^oponunt^o, v. g. q^ostia p^ona captiv^o,
cognoscit honeste hujus, et q^om^o majore^o quam s^o
honestas et dignitas status saecularis. q^o videt^o q^o

illa respicere in potest? Q. nemine teneri se loquendo ad
quemvis honeste majore vel minore, nisi amplectatur aliqua,
qualis est honestas, staty secularis, dummodo tunc cum
graciaty ppter licentia et lega dei mittente, tunc jam
honeste opaty, cum honeste pugnanti, et puerente ad mensura
thelgus.
Quares. 3. utrum ad hoc, ut aliy sit moralis, debeat se referri
ad ultimum finem? R. directe, reflexe, et explicitè in quibz
est, ut dirigaty ad ultimum finem, ita, ut operans expresse
ultimi finis recordaty. Unde sufficit, si quis advertens ad
licentia actus eud propterea ponat, sine reflexione ad ultimum
finem; talis est non jam ordinatur indirecte, exercite et implicite
ad ultimum finem, atq; ad illud gaudet.

Quares. 4. an debet obligatio fieri agendi moraliter, atq; ideo in di-
recte et exercite modo predicto ses actibus ordinandi sub
fide ad ultimum finem. sicut probat in multis Ballavicing eo
statu viatoris, ex Evangelio de Verbis obis, et alijs argutis
R. spectata falte rase et abstrahendo ab auctoritate, probaty
non dari tale obligatio; q; hoc obligatio non est sufficient promulgata
hoibz, et comit ab is ignoraty, et comit em ses moralit in,
observabilis, et piculus in multis caeret dementia, si in
oibz suis actibz advertere deberent, ac se reflectere ad lega dei
mittente. Hinc em raro falte se auysant fideles in con-
fessioe, q; suis actibz non preparint bona initia. pra-
terea multiplicarenty pta venialia in infinitum peme.
Quando am scriptura jubet nos oia ppter Deum facere, in
praecipit id fieri sub fide, vel falte praecipit tm, ne positive
qtra finem ultimum, aut qtra Deum agant, vel ad alios
fines vanos et inhonestos ordinant actioes nostras.
Subinde em id nobis placet tm tgm rem utilissima.

ideo ad extremum tunc hinc datur obligatio agendi moraliter et amplectendi licentiam actionis, dum quis ad ea advertit.

Queres ultimum, utrum possit aliquis licite et honeste uti re aliqua quoad seculum inoffense solum ideo, quod jucundum est et delectabile? e.g. utrum quis possit honeste uti auram ameniore praesens ideo, quod gratum id est natus; quod id est, ac querere, utrum possit quis judicare lege aeterna promissum nobis esse, uti creaturis quoad seculum inoffense solummodo ob delectationem! Quae dubitant, si nobis faciunt duas praesens damnata, quarum una est haec: comedere et bibere usque ad saturitatem ob sola voluptate non est peccatum, dummodo non obest valetudini; quod licite potest appetitus naturalis suis actibus sumi. altera est ista: opus conjugij ob sola voluptate operari, cum si penitus caret culpa veniali. in his est proprietas, quibus contineri saltem virtualiter, aliquid videtur cum haec: nullum est peccatum, vel delectare se auram benignam, aut musicam ob sola delectationem.

Ad affirmativum: atque ideo dico: lege aeterna Dei promissum nobis esse aliquas operationes de se non prohibitas ponere delectationis gratiam; alias est enim prohibita et inhonesta est illa delectatio, quae scientiam et studium rerum naturalium nobis coartat, ad rationem additam dico: ex dictis duabus praesens damnatis nil aliud sequi, quam quod Universaliter non liceat quatenus operari de se

inoffense ponere solius Delectationis gratia, atque adeo
quod enim falsa sit haec Velleis propositio: licite pro
appetitus naturalis suis actibus frui.

Quod autem aliqua actioes si se licite non possunt poni
solius Voluptatis gratia, ratio est, quod aliunde probatur,
eas a Deo permissas non esse, nisi ob certos fines,
rationabiles a Voluptate distinctos. et talis est praecipue
actus conjugalis, qui licet ob alios fines, ac
praecipue ob generis huius propagandae factus sit
hominibus convenientis, non tamen a Deo solius Voluptatis causa
permissus est; eo quod voluptas illa animus Dei capere
ita absorbeat, ut liberum ipsum non relinquas, ut
ad Deum referat, quemadmodum observat S. Aug. lib. 4.
contra Julianum.

Accedit, quod actus ille si frequens sit, desinat
valitudine, et procreandae proli, quae est praecipua
finis matrimonij, unde expediebat, ut ad inhiben-
dam actuum horum frequentiam non esset permissus solius
Voluptatis gratia eos ponere. Sed requirerentur alij
fines rationabiles v. g. procreandae proli, evitatio
incontinentiae, fides matrimonij.

Quod ad comestionem attinet usque ad satietaem, dupliciter
est per aliquos comedere et bibere ad satietaem,
scilicet, ut idem efficiat, ac tandem edere et bibere,
quam diu sapit, et in hoc sensu falsa et merito

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter. The text is written in dark ink on aged, yellowish paper. A metal clip is visible on the left edge of the page.]

[Faint handwritten text visible on the right edge of the page, including words like 'dann', 'a no', 'sape', 'sol', 'omni', 'hac', 'viny', 'dere', '#', 'pera', 'refe', 'ffo', 'a p', 'fir', 'fibe', 'carit', 'denig', 'acti', 'P H', 'vero', 'acti', 'quo']

damnata e dicta syrois. Quod e, q' hoc seorsim fieri
 pot' sine lapsu temperantia. et q' hoc e gloria sine
 a naa intentu, qui e sustentat' vita. B. q' em ab his
 sapie adhuc sapit bibere, atq' ideo, si ad sactietem usq'
 solig Voluptatis graa bibere liceret, tunc usq' ad
 omnimoda amissioe usq' rasis id liceret. q' q' comestio
 hoc animu Dei capace infra bruta deprimitt, et inequu
 ineptu reddit ad functiones necessas. Secundo come-
 dere et bibere ad sactietate pot' ita auigi, ut id
 q' sufficit ac comedere et bibere, quantum permittit tem-
 perantia seu quantum ad quiescent' vita sustentat' e
 ressuu, et in hoc sensu auigiendo tenos n' e damnata
 syrois: proterea si quis comedere et bibere vellet
 ad sactietate n' solig Volupt' graa, sed ob alia aliud
 fine honestu v. g. q' id sibi ressuu putat ob labores
 subeundos, vel q' prouidet, se dimde longiori tempore
 carituru victu, n' set damnand' pot'. Dicend' go
 deniq' e, syrois hanc, licita pot' appetitu naali suis
actib' fieri, damnata e ut Vr'piter sumpta, seu
 q' sic id liceat et q'dm solig Voluptatis graa, n'
 vero, q' nqm liceat appetitui naali aliquib' suis
 actib' fieri.

articulu ultimu.
 qua sit totig moralitatis regula prima, directiva
 actuum hoou?

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely Latin or German, covering the majority of the page. The text is written in dark ink on aged, yellowish paper. A large, irregular water stain is visible at the bottom of the page.]

[Marginal notes in cursive script, partially visible on the right edge of the page. Legible fragments include:]
P
ide
cut
Dire
jim
nd,
utrig
confu
offi
vel d
actu
vero
pro re
buenda
cum vo
ce ho
confon
Lu in
hinc q
Dico. u
folig m
hong, ha

Statuta nostra gelusio.

Cum actus moralis, scilicet proprius, nil sit aliud, quam
 illi, qui. n. f. n. sit voluntarie ac libere, sed em
 cum advertentia ratio, ideo queritur, qua sit regula
 directiva illi, cui actus huius debet conformari. Distingui
 jam actus: 1. Diff: 3. S. 1. actus huius regulae proprii,
 nam, esse dictamen gratiae, remota vero esse legem. huius est
 utriusque conformari debent, ut honesti sint, dictamini enim
 confusa et legi, in qua visus dictamen fertur huius in
 obsequium suum, et cui praesentat, quod esse actus moralis
 vel diff: de regula prima seu dictamine gratiae immediate
 actus moralis procedente, egius diff: 3. et 4. De regula
 vero remota nil aliud in disputatione venit, quam utrum
 pro regula prima sua remota actus huius potius praesentat
 tuenda sit lex aeterna Dei, vel natura rationalis, ut quidam
 cum Vassuetio volunt, putantes, in huius actione aliquod
 esse honestum vel inhonestum, in quantum est et cognoscitur
 consentanea vel dissentanea naturae rationali qua talis
 huius in quantum est decens vel indecens ejus dignitas.
 huius quaestioni ut satisfaciam.

Sico. ultimo. Remota et videlicet regula obliqua
 actus moralis actus huius, seu honestis et in
 honestis est lex aeterna Dei, alij praecipiens, prohibens

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a Latin manuscript.]

vel punit
viling, C
Probat
Pates, b
hargreg
ce plun
flia cog
nikong/h
larul e
provaria
libi: a
transgre
lactul v
refiniunt
legis oter
esse judica
legi et pr
Probat
lu naa r
clerna
legi dra
privario
proposia

vel punitens. Ita S. Thomas, S. Bonavent., Bala⁹⁴,
vilius, Espinosa, Maurus et alij.
Probat^r i. ab auctoritate. tum S. Scripturae tum S.
Patres, tum coram fidelium sensu, quod plerumque
transgressio legis. quod in se aliq^d est, et cognoscitur
esse plerumque et inhonestum, in quantum est et per dictamen
officia cognoscitur esse contra legem. Quod si autem regula, quod
inhonestis est lex, erit enim haec regula omni honestis, ut
clarum est. H. autem probat. Scriptura psalm. 118. Dicit:
provaricantes reputavi omnes peccatores terra. Item
alibi: Beatus Vir, qui potuit transgredi et non est
transgressus. S. aug. quodam definit plerumque, quod sit dictum
factum vel conceptum contra legem aeternam. alij idem
definiunt liberam provaricationem, seu transgressionem
legis aeternae. Fideles enim comiter in se peccati
casu judicant, in quantum aliq^d judicant, se fecisse contra
legem et preceptum, aut contra suam obligationem. quod.
Probat^r. r. non sit plerumque aliq^d adversari recta ratio
seu naturae rationali, quae tali, quin hoc ipso adversari legem
aeternam, et quin hoc ipso enim cognoscatur adversari
legem divinae. quod moralis inhonestas vel honestas definiunt
primario a lege aeterna. H. modo certum est per philosophiam
propositum damnatum de isto philosophico, hoc

illo, q̄ aduersari recta ratiōi tm̄, sine ulla Dei et
legis aeternae notitia tale ē quidā putabant
antea dari posse.

Probat̄ in̄ ulterius dictū A. quisquis cognoscit
fuerit et mendacia aduersari recta ratiōi, et
debetere reatrat̄ ratiōale, ille em̄ hoc ip̄o cognoscit
se illa facere n̄ debere, atq̄ ideo illa se mala,
legis obligatū se ad illa omittenda. q̄ hoc ip̄o cognoscit
at em̄ dari obligatū infringit̄ cordi suo, et con-
sequens implicite et confuse fallit̄ cognoscit legem
aeternam Dei, qua se obligatū videt ad illa omittenda
qua aduersari recta ratiōi.

Conformit̄. ip̄a nā ratiōalis dirigit et reglat̄ q̄ legem
Dei, qua s̄t nā ratiōali dictat̄, q̄ faciendū s̄t vel
omittendū. q̄ ratiō prima regle conuenit legi, n̄ vero
nā ratiōali.

S. 2. 1.

Soluent̄ obnes.

Ob. X. i. n̄ aliquis cognoscere, malū ē homicidū aut
mendaciū, licet nec legem aeternam, nec legislatorē Deū
cognoscat. q̄ lex aeterna n̄ ē regle ois̄ inhonestis aut
honestatis.

Q. N. H. si ē hoc verū s̄t, tunc daret̄
ip̄um philosophicū, seu tale, q̄ ē ḡtra recta ratiōe
sine ois̄ notitia Dei, q̄ tm̄ dicere modo ab Oculis pro
libitū ē. unde ois̄ actus repugnans recta ratiōi cognoscit̄

ut talis, cognoscitur enim fallax confusa, ut repugnans
legi aeterna, et legislatori Deo. Ratio est, quod omnis, qui con- 95
gnoscit aliquod repugnare rationi, cognoscit hoc ipso dari
obligationem illud omittendi, atque ita cognoscit legem inter-
nam. si autem legem cognoscit, et obligat, hoc ipso enim
cognoscit obligantem fallax implicitè, utpote sine quo
obligatio dari non potest.

Ob. 2. Lex ipsa Dei in se honesta est, in quantum est quod
recta rationi: quod lex divina non est regula regula prima
honestatis et inhonestatis, quod presupponit aliam priorè.
Confrimatur. si Deus mentiretur, ageret inhonestè et peccat
caret, et tunc non ageret contra legem, cum Deus non habeat
superiorem, à quo obligari potest: quod inhonestas non est
Vulter à lege defumenda.

R. N. H. Rectitudo est prima regula non est defumenda à
confrimata cum alia regula, sed ab identitate, quod habet
secum ipsa, ut essentialiter recta. Ad confirmat
N. H. quoad rationem membrum. hoc ipso est Deus non est am-
plius summum bonum ac dignum omni fide, nec est verus Deus,
et esset deberet dari aliquid Deus ipso superior, contra cuius
legem ageret.

Ob. 3. Lex aeterna Dei quaedam prohibet, v. g. diuini Dei,
blasphemia et mendacium, quod sunt essentialiter mala,
antecedentia ad omnes leges: quod mala blasphemia non
defumitur à lege. Q. D. H. quod sunt essentialiter
mala, mala et inhonestè fundamentali ac radicali. C.

annus opus e superaddere, quod ut is, qui ad actum
honoru finis pervenerunt, et modo continuatis per ⁹⁶
annu studijs, nequa quietis aliqj volunt inter-
ponere, quod humanissimè apprecor brevis
aliqua beatitudine, et deniqs perpetua per aly
nostros morales obtinenda in Celo.

